

ТІЛАНОВА А.М.,

студентка групи КДД-14(М)

факультету менеджменту і бізнесу

ВП «Миколаївська філія КНУКіМ»

Науковий керівник:

КАЛІНІНА Л.А., кандидат

педагогічних наук, доцент кафедри

культурно-дозвілєвої діяльності

ВП «Миколаївська філія КНУКіМ»

РЕГІОНАЛЬНІ УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ТРАДИЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ (НА ПРИКЛАДІ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ТА ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ)

Народні традиції, звичаї та обряди українського народу є соціокультурним феноменом, що формувався протягом століть. Під впливом роздробленості українських земель ще за існування Київської Русі та розподілом у різні часи між різними державами слов'янських земель – українська культура в цілому не втратила своєї ментальності, а навпаки – набула нових, запозичених рис.

Велику роль у зміні світосприйняття українців відіграла подія 988 року – Хрещення Русі. Змінюючи релігію, українці мусили змінити свої бачення світу, обряди, традиції та звичаї, відмовитись від усього язичницького. Але, як показує історія, українці й сьогодні святкують запозичені язичницькі свята – Коляда (День зимового сонцестояння), Меланка, Василя, Щедрий вечір, свято Стрітєння, зимове свято Андрія, Івана-Купала. Слід підкреслити, що християнське свято Пасха також має язичницьке походження.

В умовах радянської сучасності, в умовах швидкого соціально-економічного розвитку людської цивілізації, усі звичаї, традиції та обряди відійшли на другий план. Якщо провести паралель між минулим і сучасністю, то ми побачимо, що для попередніх поколінь ці свята та дійства були не обов'язковими, незважаючи на їх святковість та релігійність. І сьогодні відстежується тенденція того, що сучасні молоді покоління відносяться до цього культурного феномену як до чогось тривіального, примітивного. Але на сучасному етапі, у зв'язку з останніми подіями на території України (Революція гідності, війна на окупованих територіях, анексія Криму, виникнення вимушених переселенців) більшість громадян України згадало та повернулось до своїх народних звичаїв, традицій та обрядів.

Особливістю геополітичного положення України є те, що воно визначається її розташуванням у зоні між Заходом і Сходом (знаходиться між західноєвропейською та східноєвропейською культурами), між католицькою і православною гілками християнства.

Продовжується формування двох типів європейських культур – західної і східної, синтез яких найбільш яскраво проявився у період Київської Русі та козацької держави.

Геополітичне положення України як специфічної зони між різними культурологічними системами Заходу і Сходу, Півдня і Півночі сприяло тому, що Україна органічно ввібрала в себе цінності різних культур, а це відкриває широкі можливості як для її внутрішнього розвитку, так і для здобуття гідного місця у світовому співтоваристві.

Історичний вплив різних культур на розвиток українського суспільства сприяв тому, що в Україні сформувалося система взаємозв'язаних в єдину цілісність регіонів зі своїми специфічними історичними, економічними, географічними, демографічними та культурними особливостями [3, с. 31].

Національна свідомість – це сукупність соціальних, економічних, політичних, моральних, етичних, філософських, релігійних поглядів, норм поведінки, звичаїв і традицій, ціннісних орієнтацій та ідеалів, в яких виявляються особливості життєдіяльності націй та етносів.

Складові національної свідомості:

- сприйняття оточуючого світу та ставлення до нього;
- усвідомлення національно-етнічної належності;
- ставлення до історії та культури своєї національно-етнічної спільноти;
- ставлення до представників інших націй і національностей;
- патріотичні почуття та патріотична самосвідомість;
- усвідомлення національно-державної спільноти.

Що до існування рівнів національної свідомості, то виокремлюють два рівні національної свідомості. Перший рівень – це буденна свідомість – багаторівневе, багатогранне, суперечливе і рухливе утворення, що є результатом синтезу природно-біологічного і соціального розвитку багатьох поколінь представників національно-етнічної спільноти; другий рівень – це теоретична свідомість – узагальнена, науково обґрунтована, соціально і політично зорієнтована система поглядів про життєвий шлях, місце і мету розвитку нації.

До структури буденної свідомості належать:

- осякденні потреби, інтереси, система цінностей, установок, почуттів і настроїв і т. ін., які виявляються у національному характері людей;
- звичаї та традиції, в яких закодована соціальна пам'ять народу і які виступають нормативами його діяльності, передаючись із покоління в покоління.

Структура теоретичної свідомості містить:

- норми, цінності та зразки поведінки представників певної національно-етнічної спільноти;
- ідеологію нації;
- національну ідею.

За змістом національна свідомість виступає як єдність загальнолюдського й національного, де загальнолюдське виявляється у неповторному бутті нації.

Існує, і на сучасному етапі часто вживається, поняття національна ідентичність – це усвідомлення людиною власної належності до певної національної групи, що має свою назву, власну історичну територію, спільні міфи, історичну пам'ять, спільну масову громадську культуру, свою мову, спільну економіку, однакові для всіх юридичні права та обов'язки.

Одним із способів вивчення спадщини є аналіз сутності традицій, які зберігались і передавались з покоління в покоління через живий досвід, усне слідування і практику сімейного життя.

Традиція – це досвід, звичаї, погляди, смаки, норми поведінки, що склалися історично і передаються з покоління в покоління.

Звичай – це загальноприйнятий порядок, правила, які здавна існують у громадському житті і побуті певного народу, суспільної групи, колективу.

Кожна епоха вносить у їх зміст свої корективи, розвиває і доповнює старі традиції, заперечує ті, які втратили свою актуальність і суспільну значущість. У нерозривній єдності з традиціями перебувають народні звичаї. У простому розумінні звичай – це те, що стало звичним, засвоєним, насущним.

Однією з першооснов усної народної творчості є обряд.

Обрядами (або ритуалами) називають такі форми поведінки, що склалися історично, для яких характерні:

- 1) стереотипність, повторюваність без змін;
- 2) символічність (кожна обрядова пісня щось символізує), наприклад, «Засівання» на Новий рік символізує майбутню сівбу і багатий урожай [6, с. 43]. Проаналізуємо два різні, але водночас схожі, регіони України: Буковина та Миколаївщина.

Буковина (Чернівецька область) – найменша за територією площа в Україні, історичний регіон, розташований між середньою течією річки Дністр та головним Карпатським хребтом у долинах верхньої течії Пруту та Сірету. 16,7% населення – це населення непрацездатного віку; 69,7% населення працездатного віку; 13,6% – старше працездатного віку.

В основному населення області складає молодь, яка в умовах економічної кризи масово виїжджає за кордон. Етнічний склад населення регіону: українці, румуни, поляки, молдовани, росіяни, євреї, білоруси, цигани. Населення – у більшій мірі релігійне, в основному розмовляють українською, менше – російською, а також румунською, молдовською, польською, угорською мовами, Стараються дотримуватись звичаїв своїх предків та зберегти їхню початкову форму.

Миколаївщина – розташована на півдні країни, у межах Причорноморської низовини в басейні нижньої течії ріки Південний Буг. На заході межує з Одеською, на півночі з Кіровоградською, на сході та північному сході з Дніпропетровською областю, на південному сході з Херсонською областями. На півдні територія регіону омивається водами Чорного моря.

Населення: в основному люди працездатного віку. Національний склад населення: українці, росіяни, білоруси, болгары, молдовани, євреї, німці, поляки, вірмени. Мовний склад: українська, російська, молдовська, болгарська

та ін. Слід зазначити, що населення Миколаївського регіону менш релігійне, ніж на Заході України. Звичаї і традиції українського народу дещо на другому плані, тут їх дотримуються менше.

Обидва регіони мають різну історію, різний склад населення, різні мовні та релігійні особливості. Звичаї, традиції та обряди обох регіонів дещо відрізняються, мають свої характерні риси, але й мають різне значення для самого населення. Не зважаючи на всі відмінності між регіонами, усі звичаї та традиції мають однакові витоки.

Слід наголосити на тому, що усна народна творчість також може служити класичним прикладом єдності між усіма українськими землями. Ця спільність мови та звичаїв завжди була тими вузлами, які зв'язували наш народ, коли він був штучно поділений державними кордонами. Не випадково в Україні існує повір'я, що духи всіх дітей – живих і мертвих, забутих і без вісти пропалих – на Святий Вечір злітаються до своїх матерів на таємну вечерю, і ніякі віддалі, кордони, кам'яні мури і залізні брами цьому не можуть перешкодити [5]. Як бачимо, звичаєвий обряд «Святої Вечері» символічно об'єднує усіх людей, які належать до одного народу, однієї нації.

Українці масово почали звертатись до старовини після Революції Гідності. В історії були випадки, коли після переворотів, стрімких змін у державі, у народі пробуджувалась національна свідомість та єдність. У звичаях і традиціях українського народу є певна святість сім'ї, народу, мови, шанування предків. Звичаї та традиції, як і мова, є тим чинником, який об'єднує людей в одну народність, в одну соціальну групу, в яких є спільне минуле, а отже – спільне майбутнє.

Висновки. Звичаї народу – це ті прикмети, за якими розпізнається народ не тільки в сучасному, а і в його історичному минулому. Народні звичаї охоплюють усі ділянки громадського, родинного і суспільного життя. Звичаї – це ті неписані закони, якими керуються в найменших щоденних і найбільших національних справах. Звичаї, а також мова – це ті найміцніші елементи, що об'єднують окремих людей в один народ в одну націю.

Список використаних джерел:

1. Кучинський, М.В. Роль усної народної творчості у розвитку молодших школярів [Текст] / М.В. Кучинський // Початкова школа. – 1995. – № 1. – С. 13–19.
2. Лозова, В.І. Теоретичні основи виховання і навчання [Текст] / В.І.Лозова, Г.В. Троцько – Харків, 1997. – 338 с.
3. Любар, О.О. Історія української педагогіки [Текст] / О. О. Любар, М.Г.Стельмахович, Д. Т. Федоренко – К., 1998. – 357 с.
4. Медвідь, Л.А. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні [Текст] / Л. А. Медвідь – К.: Вікар, 2003. – 335 с.
5. Мишанич, С.В. Усна народна творчість [Текст] / С.В. Мишанич // Культура і побут населення України. – С. 169–174.
6. Моковенко, О. Народні символи України [Текст] / О. Моковенко // Початкова школа. – 1998. – № 8. – С. 57–60.